

Information, 10. november 2017

Peer Bundgaard .(lektor ved Institut for Kommunikation og Kultur på Aarhus Universitet)

Farvel til vælgeren, parlamentet og borgeren i Catalonien

Puigdemont og hans allierede har forsøgt at lægge de politiske institutioner – vælgeren, parlamentet, borgeren – i grus. Det er den uundgåelige konsekvens af en politisk ideologi som nationalismen.

Situationen i Catalonien – »processen«, som nationalistene med nok ufrivillig litterær åndrigheid kalder den – har givet anledning til vigtige overvejelser om grundlæggende sociale, politiske og nationalstatslige anliggender: F.eks. om et folks selvbestemmelsesret eller om nationalismens politiske retskrav.

Mere indenrigsspanske forhold er også blevet afklaret, efter at udenrigskorrespondenter (og f.eks. danske politikere på valgferie i Barcelona) har trukket alverdens på en gang eviggrønne og lurvede falske forestillinger af historiens stald og givet dem endnu en tur i manegen: Nej, Guardia Civil er ikke et tidligere »Franco-politi«; Ja, der er tredeling af magten (selv) i Spanien; Nej, centralregeringen forbød ikke valghandlingerne den 1. oktober, selvfølgelig ikke.

Intet er så skidt, at det ikke er godt for noget, og situationen i Catalonien har i hvert fald gjort det sværere at kolportere stereotyper og fordomme uden samtidig at udstille sin uvidenhed. Men der er stadig et centralt spørgsmål tilbage. Nemlig om folks ret til at udøve deres demokratiske rettigheder, altså at stemme.

Er catalonerne ikke undertrykt, hvad den ret angår? Det forhold er måske underbelyst, fordi man har haft tendens til automatisk at svare 'ja, selvfølgelig er de det'. Men ser man på folkeafstemningen den 1. oktober i lyset af den politiske proces, der ledte op til den, bliver billedet imidlertid et ganske andet.

En række begivenheder viser, at tre grundlæggende politiske institutioner – vælgeren, parlamentet og borgeren – er blevet truet af magthaverne.

Konfiskerede stemmer

Første begivenhed er regionalvalget i Catalonien den 27. september 2015. Regionen besidder som bekendt en politisk autonomi – den har f.eks. selvstændig uddannelses- og sundhedspolitik – der antagelig ikke er noget sidestykke til i Europa. Regionalvalget i Catalonien er altså et valg med reelle politiske og sociale konsekvenser. Vælgeren gør en forskel.

Imidlertid indgik den daværende præsident Artur Mas og hans borgerlige parti, Convergència y Unió (i dag den afsatte præsident Puigdemonts parti PDeCat) dengang en valgalliance med en række venstrefløjspartier under navnet Junts pel Sí ('Sammen for et Ja' – altså et ja til løsrivelse). Her omdefinerede de regionalvalget til det, de selv kaldte et plebiscitært (folke)valg for eller imod catalansk uafhængighed. Det erklærede mål var, at

Junts pel Sí skulle opnå absolut flertal i stemmer og mandater for dermed legitimt at igangsætte løsrivelsesprocessen.

Der kan siges meget om valgalliancen. F.eks. at den ikke fik absolut flertal i hverken mandater eller stemmer og derfor måtte søge parlamentarisk støtte på den alleryderste venstrefløj hos partiet CUP, og selv herefter repræsenterede den ikke et flertal af befolkningens stemmer. Man kan også påpege, at det er en parlamentarisk gruppe, der ikke er blevet dannet for at føre politik. Det ville svare til, at man i Danmark mente, at en regering bestående af Venstre og Enhedslisten, med et yderliggående antisystemparti som regeringsgrundlag, kunne føre en sammenhængende socialpolitik.

Det, man dog især kan påpege, er, at det er en valgalliance og en efterfølgende regering, der har konfiskeret de catalanske vælgeres stemme ved at definere betydningen af den. En stemme for modstandere af alliancen såsom det catalanske socialistparti PSC, Ciutadans eller PP var således ikke længere – hvad man som vælger ellers kunne nære berettigede forventninger om – en stemme for en given social-, finans-, beskæftigelses-, uddannelses- eller sundhedspolitik, men en stemme mod Cataloniens uafhængighed.

En valgalliance, der af egen drift opgiver at varetage sit politiske ansvar og autoritært foruddefinerer betydningen af vælgerens valghandling, kan næppe fremstå som et mønstereksempel på den demokratiske proces og dens principper. Den tilsidesætter vælgeren som politisk institution.

Miskrediterende hastværk

Næste skelsættende begivenhed fandt sted den 6. september 2017. Den dag blev et lovforslag, der gjorde det muligt at udskrive folkeafstemning den 1. oktober, vedtaget af et stort flertal i det catalanske parlament. Sådan lyder refrænet i hvert fald. Faktisk blev det vedtaget af Junts pel Sí og CUP, efter at oppositionen i protest var udvandret fra parlamentssalen.

Grunden til, at oppositionen udvandrede, var, at da de folkevalgte den dag indfandt sig i Parlamentet, blev de forelagt en dagsordensændring, der ville gøre det muligt at hastevedtage lovforslaget samme dag og i praksis ikke give oppositionen tid til at foreslå lovændringer.

Lovforslaget blev vedtaget allersidst på dagen, uden lovbehandling.

En regerende folketingsgruppe, der haster lovforslag igennem – om så alvorligt et emne som dette – uden at kere sig om parlamentariske drøftelser, om lovbehandlingens nytte og principielle betydning, miskrediterer sit eget parlament og generelt den lovgivende magt som politisk institution.

Fra borger til stemmekvæg

Den tredje skelsættende begivenhed er folkeafstemningen den 1. oktober 2017. Den blev organiseret og afholdt uden foregående valgkamp. Her kunne man selvfølgelig indvende: Hvordan skulle man føre valgkamp forud for en folkeafstemning, der af Konstitutionsdomstolen var blevet erklæret forfatningsstridig? Ingen personer eller partier,

der er imod løsrivelse – og som anfægtede de parlamentariske omstændigheder, hvorunder afstemningen blev vedtaget – kunne selvsagt deltage i den uden samtidig at anerkende valgets legitimitet.

Sandt nok. Men i den demokratiske proces' perspektiv er det egentlige spørgsmål et helt andet: Hvem kan finde på at afholde folkeafstemning – om intet mindre end unilateral national løsrivelse – uden at sikre sig, at borgerne, takket være en regelret valgkamp, kan stemme på et oplyst grundlag? Efter at alle argumenter for og imod er blevet fremlagt for dem, og mange, rigtig mange, af de mulige konsekvenser er blevet debatteret grundigt? En regering og dens parlamentariske grundlag, der ikke udviser nogen interesse for at få borgerne til at stemme på et informeret grundlag, gør disse borgere til stemmekvæg og annullerer dem som politisk institution.

Revolutionens ildsjæle vil med en vis ret – i al fald hvad argumentets sammenhæng angår – kunne sige, at målet helliger midlet. Der kan ikke være noget odigt i for en kort bemærkning at vende en politisk institution – den spanske forfatning, det catalonske parlament og dets vælgere – mod institutionen selv, når man netop ikke anerkender dennes legitimitet. Historien har kendt til mange forfatningsstridige handlinger, vi i dag finder rigtige og retfærdige.

Fair nok. Men selv om det ville være den letteste sag i verden at vise, at dét argument ikke holder vand i det catalonske tilfælde, er det stadig forstemmende at konstatere, hvordan den afsatte regering i Catalonien og nationalpopulismen foragter sine borgere, monterer dem som stemmemaskiner og sender dem til valg i forvisning om, at de ikke behøver at vide for at stemme. Folkeånden skal nok sætte krydset på deres vegne.

Puigdemont, Junqueras, Forcadell og vennerne fra CUP har forsøgt at lægge de politiske institutioner – vælgeren, parlamentet, borgeren – i grus. Det er den uundgåelige konsekvens af en politisk ideologi som nationalismen, hvis mindste enhed ikke er borgeren, men folket, og hvis mål ikke er forvaltningen af samfundet, men realiseringen af folkets væsen på territoriet.

Det har den spanske forfatnings paragraf 155 heldigvis sat en stopper for. Indtil videre.